

วันที่รับบทความ : 4 กันยายน 2562
Received: September 4, 2019

วันที่แก้ไขบทความ : 24 ตุลาคม 2562
Revised: October 24, 2019

วันที่ตอบรับบทความ : 2 ธันวาคม 2562
Accepted: December 2, 2019

วิชิต เอียงอ่อน¹

Wichit Aiangoon

สุนันทา พรเจริญโรจน์²

Sununta Porncharoenrote

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม การสื่อสาร โทรคมนาคม การทำธุรกิจ และการดำเนินชีวิตของผู้คน รัฐบาลไทยมี นโยบาย “ประเทศไทย 4.0” มาขับเคลื่อนประเทศไปสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่เน้นการใช้นวัตกรรมและ เทคโนโลยี รวมถึงการทำธุรกรรมด้านการเงินและบัญชีภายใต้ยุทธศาสตร์ National e-Payment และการพัฒนาของเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น Cloud Computing, Optical character recognition, Artificial Intelligence, Big Data มาใช้เพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของธุรกิจ ส่งผลให้นักบัญชียุค ดิจิทัลต้องปรับความคิด พัฒนาตนเองในการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ สร้างความสัมพันธ์กับ ฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อนำข้อมูลของทุกฝ่ายมาวิเคราะห์ และคาดการณ์อนาคตเพื่อทำเป็นรายงาน เสนอผู้บริหารใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ วางแผนด้านความเสี่ยง การขยายธุรกิจ รวมถึงการจัดการ องค์กรในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : เศรษฐกิจดิจิทัล, การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี, นักบัญชียุคดิจิทัล

¹ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี
Lecturer in Faculty of Management Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi
Corresponding author, E-mail: ajdonomsin@gmail.com

² อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, กรุงเทพมหานคร
Lecturer in Faculty of Business Administration, Southeast Asia University, Bangkok

Abstract

The rapid change in technology affects all sectors including agriculture, industry, communication, telecommunication, business and people's lifestyle. Thai government has a policy of "Thailand 4.0" to drive the country towards the digital economy era that emphasizes on using innovation and technology including financial and accounting transactions under the strategy of National e-Payment and technology and innovation development such as Cloud Computing, Optical character recognition, Artificial Intelligence and Big Data, which are used to increase business competition ability. As a result, the digital accountants need to adapt their minds, develop themselves in learning and using technologies, build up relationship with other departments in the organization in order to gather information from every department to analyze and predict the future and write a report for the management team so they can use it for strategic planning, risk planning, and business expansion as well as effective organization management.

Keywords : Digital economy, Technological change, Digital Accountant

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้โลกเข้าสู่ “ยุคดิจิทัล” เห็นได้จากการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ในอดีตที่ผ่านมามีองค์กรที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่เป็นบริษัทขนาดใหญ่และมีบุคลากรจำนวนมาก แต่ปัจจุบันองค์กรชั้นนำหลายแห่งกลับประกอบด้วยกลุ่มคนรุ่นใหม่เพียงไม่กี่คนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานจนประสบผลสำเร็จมียอดขายที่สูง (อุณกร พงษ์ธาดา, 2559) เช่น Apple ที่ไม่มีโรงงานผลิตแต่จ้างบริษัทอื่นผลิต ซึ่งสามารถทำกำไรและเป็นธุรกิจที่ครองตลาดอันดับหนึ่งของโลก หรืองานด้านการตลาดที่ใช้วิธีการขายสินค้าแบบออนไลน์ที่ประสบผลสำเร็จแต่มีต้นทุนที่ต่ำกว่า เช่น Facebook, Google ที่ไม่มีพนักงานขายโฆษณาแต่ให้หุ้นส่วนทางธุรกิจ (Partner) และให้ลูกค้าทำเองแต่มีกำไรขั้นต้น (Margin) สูงมาก หรือรูปแบบการประกอบธุรกิจรูปแบบใหม่ที่มีเพิ่มมากขึ้น เช่น การให้บริการรถแท็กซี่ของ Uber ซึ่งเป็นบริษัทแท็กซี่ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ให้บริการรถโดยสารตามเมืองที่มีการติดต่อกันทางอินเทอร์เน็ตที่ผู้โดยสารสามารถใช้บริการออนไลน์ โดยที่ไม่มีรถและพนักงานขับรถเป็นของตัวเอง หรือธุรกิจที่พักของ Airbnb ที่ให้บริการจัดหาห้องพักใหญ่ที่สุดในโลกแต่ไม่ได้เป็นเจ้าของโรงแรมหรือมีห้องพักเป็นของตัวเอง หรือธุรกิจของ Alibaba ที่เป็นแหล่งค้าปลีกออนไลน์โดยไม่มีการผลิตและคลังเก็บสินค้า Wongnai เป็นบริการค้นหาร้านอาหารโดยที่ไม่ได้มีร้านอาหารเป็นของตนเอง แต่มีอัตราการเติบโตมากกว่า 10 เท่า ตั้งแต่ปี 2556-2559 และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะนำตลาดหุ้นในประเทศไทย (อศินา พรพศิน, 2559, น. 34 - 53) ทั้งหมดนี้คือการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจที่ทำให้วิถีการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy)

รัฐบาลแต่ละประเทศมีนโยบายและกฎหมายในการกำกับและส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล รวมทั้งประเทศไทยใช้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 (พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.2560, 2560) เป็นโมเดลเศรษฐกิจที่จะทำให้ประเทศหลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนตามแนวทางแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยขับเคลื่อนผ่านกลไกประชารัฐขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการทำงาน เช่น นำระบบ National e-Payment ช่วยสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับภาคธุรกิจสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ส่งผลให้ต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมถึงผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีเองต้องตระหนักและเตรียมตัวรับกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงินและบัญชีต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบวิชาชีพในอนาคตและวางแผนปรับตัวให้ก้าวไปในโลกยุคดิจิทัลให้เท่าทัน

เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy)

ความหมายเศรษฐกิจดิจิทัล

คำว่าเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) บัญญัติครั้งแรก ค.ศ.1995 ในหนังสือ The Digital Economy : Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence (ตฤตณัย น พคุณ และมณฑชนก มณีโชติ, 2559) หมายถึง เศรษฐกิจที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการชีวิตประจำวันจนถึงการทำธุรกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยปฏิรูปกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข การบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจคุณภาพชีวิตของคนในสังคมและก่อให้เกิดการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น

ความสำคัญของเศรษฐกิจดิจิทัล

สำนักงานกิจการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2558) ได้กล่าวถึงความสำคัญและผลดีต่อระบบเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลดต้นทุนในการประกอบการ ได้แก่ ต้นทุนการผลิต การขายด้วยการติดต่อสื่อสาร การส่งข้อมูลต่างๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือระบบแอปพลิเคชันในมือถือ
2. ออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ตามความต้องการของลูกค้าได้ทันทั่วถึง โดยการนำข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตมาช่วยต่อยอดหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด
3. ลดต้นทุนในการจำหน่ายสินค้า โดยจำหน่ายสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้ไม่ต้องมีร้านค้าสต็อกสินค้าและผู้ซื้อไม่ต้องเดินทางไปซื้อสินค้าโดยตรงกับผู้จำหน่าย
4. เกิดการขยายและสร้างการจ้างงานรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดจาก Social Media ต่าง ๆ เช่น นักโฆษณาสินค้าทาง Social Media ที่ปรึกษา E-commerce
5. ก่อให้เกิดการลงทุนธุรกิจข้ามชาติมากยิ่งขึ้น เช่น การลงทุนซื้อหุ้น การค้าขายเงินตราต่างประเทศ การจองโรงแรม ตัวเครื่องบิน โปรแกรมท่องเที่ยวในต่างประเทศ
6. ส่งเสริมคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และแรงงานให้มีคุณภาพโดยผ่านการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (E-learning)

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

รัฐบาลไทยมีนโยบายเพิ่มศักยภาพประเทศด้วยการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อให้เศรษฐกิจไทยแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ โดยมีแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) และกำหนดทิศทางการพัฒนาและเป้าหมายเป็น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 (1 ปี 6 เดือน) : Digital Foundation ด้วยการลงทุนและสร้างรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

ระยะที่ 2 (5 ปี) : Digital Thailand Inclusion ทุกภาคส่วนของประเทศมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลตามแนวประชารัฐ

ระยะที่ 3 (10 ปี) : Full Transformation ประเทศไทยสู่การเป็น Digital Thailand ที่ขับเคลื่อนและใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลได้เต็มศักยภาพ

ระยะที่ 4 (10-20 ปี) : Global Digital Leadership ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 6 ด้าน คือ **ยุทธศาสตร์ที่ 1** พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ทุกที่ทุกเวลาและมีความเร็วเพียงพอตามความต้องการและมีราคาค่าบริการที่เหมาะสม **ยุทธศาสตร์ที่ 2** ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ผลักดันให้ภาคธุรกิจใช้เทคโนโลยีในการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจให้แข่งขันได้ในระยะยาว **ยุทธศาสตร์ที่ 3** สร้างสังคมคุณภาพด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มุ่งสร้างให้ประชากรทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการต่างๆ ของรัฐผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล มีความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารและมีทักษะในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม **ยุทธศาสตร์ที่ 4** ปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล มุ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ ให้เกิดการบริการในรูปแบบดิจิทัลที่ประชาชนเข้าถึงบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพพื้นที่และภาษา **ยุทธศาสตร์ที่ 5** พัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล พัฒนาบุคลากรวัยทำงานทุกสาขาอาชีพทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดในการประกอบอาชีพ และ **ยุทธศาสตร์ที่ 6** สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีกฎหมาย กฎระเบียบ กติกา และมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพทันสมัยและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบกิจกรรมทางธุรกรรมออนไลน์ต่าง ๆ และสร้างความมั่นคงปลอดภัยรวมทั้งความเชื่อมั่นและคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ใช้งาน

ทิศทางการพัฒนาสู่เศรษฐกิจดิจิทัลใน 20 ปีข้างหน้าภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ “ประเทศไทย 4.0” เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value- Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจขับเคลื่อน ด้วยนวัตกรรม” คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนการขับเคลื่อนประเทศจากภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภาคเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เปลี่ยนจากภาคการผลิตสินค้าไปสู่ภาคบริการ เช่น เทคโนโลยีการศึกษา (Educational Technology) เทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) อี-มาร์เก็ตเพลส (E- Marketplace) เป็นต้น และกลุ่มอุตสาหกรรม

สร้างสรรค์วัฒนธรรมและบริการที่มีมูลค่าสูง เช่น เทคโนโลยีการออกแบบ ธุรกิจไลฟ์สไตล์ เทคโนโลยีการท่องเที่ยว การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ เป็นต้น

ดังนั้นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ National e-Payment แบบครบวงจรได้มาตรฐานสากล สามารถรองรับธุรกรรมทางการเงินและกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ดำเนินไปได้อย่างสะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น (Anytime, Anywhere, Any Device) เพื่อยกระดับศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ประกอบด้วยระบบพร้อมเพย์ (PromptPay) ซึ่งเป็นการชำระเงินแบบ Any ID ที่มีความสะดวกและจดจำได้ง่ายขึ้น การขยายการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ส่งเสริมการใช้บัตรเดบิตแทนเงินสด และขยายจุดรับชำระ e-Payment ให้ทั่วถึงด้วยการกระจายอุปกรณ์รับชำระเงิน เช่น เครื่อง EDC (Electronic Data-Capture) ไปยังร้านค้าและหน่วยงานภาครัฐ การบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม และพัฒนาระบบการรับจ่ายเงินภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และมาตรการจูงใจ เช่น โครงการมอบโชคจากการใช้บัตร และที่สำคัญเกี่ยวข้องกับผู้ทำบัญชี คือ การปรับปรุงระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของกรมสรรพากร (กรมสรรพากร, 2559) ประกอบด้วย 3 ระบบงาน ได้แก่

1. **ระบบภาษีหัก ณ ที่จ่าย (e-Withholding Tax)** เป็นระบบที่เปิดให้ผู้จ่ายเงินได้ที่จ่ายผ่านธนาคาร มีหน้าที่หักภาษีและนำส่งต่อธนาคารทันทีที่มีการจ่ายเงิน และให้ธนาคารรับเงินและส่งเงินรวมทั้งส่งข้อมูลหักภาษี ณ ที่จ่ายให้กรมสรรพากร ส่งผลให้ผู้จ่ายเงินได้ไม่ต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ต้องนำส่งเงินภาษีหัก ณ ที่จ่ายให้กับธนาคารทันทีที่จ่ายเงินได้และผู้จ่ายเงินได้/ผู้เสียภาษีสามารถตรวจสอบข้อมูลการหักภาษี ณ ที่จ่าย และการถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายของตนเองได้ในระบบของกรมสรรพากร ธนาคารจะรับเงินและข้อมูลจากผู้จ่ายเงินได้ นำส่งเงินภาษีและข้อมูลให้กรมสรรพากร ยืนยันการทำธุรกรรมให้ผู้จ่ายเงินได้และผู้ถูกหักภาษีและต้องรับผิดชอบจำนวนภาษี และเงินเพิ่ม 1.5 ต่อเดือนถ้าธนาคารรับเงินแล้วไม่นำส่งตามกำหนดหรือนำส่งไม่ครบถ้วน

2. **ระบบใบกำกับภาษี/ใบเสร็จรับเงิน (e-Tax Invoice/e-Receipt)** เป็นระบบที่คู่ค้าส่งข้อมูลใบกำกับภาษีหรือใบเสร็จรับเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่กันแล้ว ต้องส่งให้กับกรมสรรพากรด้วย และกรมสรรพากรจะพัฒนาระบบจัดทำรายงานภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นรายตัวผู้ประกอบการ มีผลให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สถานที่จัดเก็บข้อมูลอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ของ ผู้ซื้อ ผู้ขาย และกรมสรรพากร โดยผู้ออกใบกำกับภาษีต้องส่งข้อมูลให้กรมสรรพากรภายใน 3 วันทำการ นับตั้งแต่วันที่ออกใบกำกับภาษี

3. **ระบบ e-Filing** เป็นระบบการชำระภาษีผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยจะปรับเปลี่ยนให้การยื่น e-Filing เป็นการยื่นตามปกติทั่วไป (ปัจจุบันยื่นด้วยกระดาษเป็นการยื่นตามปกติทั่วไป) และการยื่นด้วยกระดาษเป็นกรณียกเว้น รวมทั้งให้มีการจัดทำบัญชีในรูปอิเล็กทรอนิกส์

โครงการ National e-Payment ที่ให้ผู้ที่ธุรกรรมเข้าร่วมโครงการแบบสมัครใจ ได้แก่ โครงการให้บริการลงทะเบียน Prompt Pay (Any ID) โครงการวางอุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จ่ายสวัสดิการภาครัฐโดยใช้เลขบัตรประชาชน โครงการให้บริการจ่ายสวัสดิการภาครัฐโดยการใช้เลขบัตรประชาชน โครงการส่งใบกำกับภาษีทาง e-mail โครงการคืนภาษีเงินได้บุคคล

ด้วย Prompt Pay โครงการใช้ระบบ e-Tax Invoice/ e-Receipt ซึ่งผู้ทำธุรกรรมต้องเข้าร่วมโครงการแบบภาคบังคับ ดังนี้

ผู้ประกอบการ	จำนวนรายได้ (ล้านบาท)	เข้าระบบ e-Tax Invoice /e-Receipt	เข้าระบบ e-Filling
รายใหญ่	> 500	1 ม.ค.61	1 ม.ค.62
รายกลาง	> 30 - 500	1 ม.ค.61	1 ม.ค.62
ส่วนราชการ	ทั้งหมด	1 ม.ค.61	1 ม.ค.62
องค์การหรือ สถานสาธารณกุศล	ตามมาตรา 47(7) (ข) แห่งประมวลกฎหมาย		ไม่เกี่ยวข้อง
รายเล็ก	> 1.8 - 30	1 ม.ค.63	1 ม.ค.65
รายเล็กมาก	≤ 1.8	1 ม.ค.63	1 ม.ค.65

ที่มา : กรมสรรพากร, 2560

จากการศึกษาความพร้อมของนักบัญชีตอนนโยบาย Nation e-Payment โครงการ 3 ระบบภาษีและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า นักบัญชีมีความพร้อมตอนนโยบาย Nation e-Payment ดังกล่าวในระดับปานกลาง (สุกัญญา ฮิวส์ และภูษิต วงศ์หล่อสายชล, 2560) และจากการสำรวจความคิดเห็นของนักบัญชีที่มาร่วมงานสัมมนา ในหลักสูตร “ภาษียุคดิจิทัล สิ่งที่นักบัญชีต้องเตรียมตัว” มีความคิดเห็นตอนนโยบาย Thailand 4.0 เห็นว่านโยบาย Thailand 4.0 ต่อภาพรวมธุรกิจของประเทศมีประโยชน์มาก 61% ปานกลาง 23% และ 15% มากที่สุด และมีเพียง 1% เท่านั้นที่เห็นว่าไม่ประโยชน์น้อย การใช้ระบบ e-Tax invoice และ e-Receipt นั้นเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจในระดับมาก 43% ปานกลาง 35% มากที่สุด 15% น้อย 6% และน้อยที่สุด 1% ด้านความพร้อมในการเข้าสู่ระบบ e-Tax invoice และ e-Receipt ภายในปี 2561 มีความพร้อม 59% อีก 41% ยังไม่พร้อมกับการเข้าสู่ระบบใหม่นี้ และนโยบายภาคธุรกิจบัญชีและภาษีที่นักบัญชีต้องการให้ภาครัฐผลักดันมากที่สุด คือ ความยืดหยุ่นในการตรวจสอบภาษี 29% ความสะดวกและง่ายในการทำธุรกรรมทางการเงิน 26% สิทธิประโยชน์ทางภาษี 24% ระบบภาษีในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ 20% การให้ความรู้เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ประกอบการที่ถูกต้อง ภาษีและบัญชีที่ปรับไปในทิศทางเดียวกัน ระบบภาษีที่ง่าย และจากการนำนโยบาย National e-Payment มาใช้นักบัญชีจึงต้องศึกษาความรู้เรื่องดังกล่าวโดยมีปัจจัยสนับสนุนจากผู้นำน้องการที่ต้องเตรียมพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และระบบสารสนเทศให้พร้อมใช้งานและพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัยและต้องพัฒนาองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (บริษัทสำนักพัฒนาการบริหารธรรมนิติ, 2560)

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่กระทบต่อวิชาชีพบัญชี

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับวิชาชีพบัญชีในหลายๆด้าน (Andrew Tucker, 2017) ได้กล่าวถึงแนวโน้มเทคโนโลยีที่จะมีบทบาทสำคัญกับงานบัญชีในอนาคตไว้ ดังนี้

1. ระบบคลาวด์ (The cloud)

ระบบคลาวด์ คือ การประมวลผลแบบแบ่งปันข้อมูลผ่านเครือข่ายที่ใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานไอทีที่ทำงานเชื่อมโยงกัน เพื่อให้การประสานกันเป็นหนึ่งเดียวและสะดวก เช่น การประชุมผ่านอินเทอร์เน็ต, Web conferencing เป็นต้น การใช้ระบบคลาวด์ในการดำเนินธุรกิจให้ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด เพียงเป็นการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ตก็สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ ลดความซับซ้อนและความยุ่งยากการใช้บริการ ประหยัดพลังงานและลดค่าใช้จ่าย **ด้านความปลอดภัยลดความเสี่ยงในการจัดเก็บข้อมูล** ในการพัฒนาของโปรแกรมบัญชีกำลังเปลี่ยนจาก Desktop เป็นระบบ Cloud หรือเรียกว่าโปรแกรมบัญชีออนไลน์ (Cloud Based Accounting Software) ผู้ใช้งานจากฝ่ายต่าง ๆ นักบัญชีและผู้บริหารสามารถบันทึกและเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกที่ผ่านหลากหลายอุปกรณ์บนฐานข้อมูลเดียวกันทำให้การแสดงผลทำได้รวดเร็ว (ศิริรัฐ โชติเวชการ, 2561) ส่วนในด้านข้อดีของระบบโปรแกรมบัญชีออนไลน์ อมรา ติรศรีวัฒน์ (2561) ได้กล่าวว่าระบบดังกล่าว สามารถทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) รองรับการใช้งานทุกระบบการดำเนินงาน (Multiple Operating Systems) รองรับการทำงานผ่านเครื่องมือหลากหลาย เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ โปรแกรมใช้งานง่าย คนที่ไม่มีความรู้บัญชีก็สามารถทำงานได้ (Easy to Use) ข้อมูล Update ที่ฐานข้อมูลเดียวกันแบบทันที (Real-Time Collaboration) สะดวก รวดเร็วในการทำงาน ลดเวลาต้นทุน (Reduce Time, Reduce Cost) ช่วยให้การตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างถูกต้อง (Better business decisions) รองรับเป้าหมายของธุรกิจในอนาคต

2. Mobile Technology

เป็นเทคโนโลยีที่ผู้คนนิยมใช้มากที่สุดไม่ว่าจะสมาร์ทโฟน, แว้เอเบิล, แท็บเล็ต และอุปกรณ์เชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต (สภาวิชาชีพบัญชีฯ, 2559) จากผลสำรวจของ Oracle (2014) พบว่ามีผู้ใช้บริการมือถือ 87% ของประชากรทั้งหมดบนโลก ส่งผลให้อุปกรณ์โมบายกลายเป็นส่วนหนึ่งในทุกกิจกรรม เป็นทั้งเครื่องมือสื่อสาร การค้นหาความรู้ ติดตามข่าวสาร การซื้อสินค้า การทำธุรกรรมทางการเงิน และการแสดงออกทางความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อไปในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line, Instagram, WhatsApp ทำให้ภาคธุรกิจต้องคิดค้นและพัฒนาโมบายเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกค้าและองค์กร ในงานบัญชีที่ Cloud Based Accounting Software ได้พัฒนา Mobile Application ให้สามารถออกไปสั่งซื้อ อินวอยซ์-รับ-จ่ายเงิน ฯลฯ ผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ต แล้วข้อมูลเชื่อมโยงผ่านระบบ Cloud ไปประมวลผลในระบบบัญชี

3. Optical Character Recognition (OCR) tools

คือ การแปลงไฟล์ภาพเอกสารให้เป็นไฟล์ข้อความโดยอัตโนมัติ เช่น การถ่ายภาพ หรือการสแกนภาพใบเสร็จรับเงินค่าใช้จ่ายผ่านทางโทรศัพท์และอัปโหลดภาพนั้นไปยังระบบบัญชี โดย OCR จะอ่านข้อความโดยอัตโนมัติจากนั้นก็ส่งรหัสบัญชีและเชื่อมโยงกับ Cloud Based Accounting Software ต่าง ๆ เพื่อบันทึกบัญชีให้โดยอัตโนมัติ ทำให้รายการทางบัญชีต่าง ๆ ถูกบันทึก

อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการตรวจสอบเอกสารต้นทางก็สามารถทำได้ง่ายขึ้น เชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยที่ไม่ต้องใช้กระดาษ Paperless

4. Artificial Intelligence (AI)

ปัญญาประดิษฐ์ หรือที่เรียกกันว่า AI คือ โปรแกรมที่ถูกเขียนและพัฒนาให้มีความฉลาด มีความสามารถคิด วิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจได้ โดยการประมวลผลจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถดัดแปลงการประมวลผล ประยุกต์ให้เป็นไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น Amazon Alexa และ Siri ดังนั้นงานที่มีการทำงานเป็นรูปแบบก็สามารถถูกปัญญาประดิษฐ์แทนที่ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นงานบัญชี หรือการวิเคราะห์การเงิน การลงทุน และสินเชื่อ แม้แต่งานที่ซับซ้อน ต้องใช้การคิด วิเคราะห์ ก็สามารถถูกแทนที่ได้เช่นกัน เช่น ด้านการเงินมีการนำ AI มาใช้ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการ กู้ยืมเงิน ธุรกิจประกัน การเรียกเก็บหนี้หรือการทำ Credit Scoring ในงานด้านบัญชี AI สามารถมา ช่วยจัดการกระบวนการบัญชี รวบรวม ประมวลผล และวิเคราะห์การทำงานแบบอัตโนมัติได้อย่าง รวดเร็วขึ้น โดยการแสกนเอกสารรายการค้าต่าง ๆ โดยระบบจะเปลี่ยนข้อความให้เป็นรหัสจัดให้ เป็นรูปแบบบัญชี บันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นได้ทันที ตรวจสอบความถูกต้องของตัวเลข สามารถ ติดตามข้อมูลลูกค้า และช่วยจัดการสภาพคล่องทางการเงินในองค์กรได้ การพัฒนาของโปรแกรม บัญชีในระดับสากล เช่น QuickBooks, Xero, Sage และซอฟต์แวร์อื่น ๆ ต่างก็มุ่งไปในทางที่ พยายามนำ AI มาช่วยในการลงรหัสบัญชี บันทึกบัญชีและทำการทบทวนรายการธนาคาร หรือจัดทำ แบบฟอร์มภาษีโดยอัตโนมัติ เพื่อความรวดเร็วและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

5. Big Data

Big Data คือ ปริมาณข้อมูลที่มีจำนวนมหาศาลที่เพิ่มขึ้นในทุกขณะ (Volume) เช่น คำสั่ง ซื้อของลูกค้า ประเภทข้อมูลมีความหลากหลาย (Variety) เช่น การแจ้งเตือนชำระหนี้ไปยังลูกค้า เป็นข้อความ รูปภาพ อีเมล การเพิ่มข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว (Velocity) เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น การประมวลผลการขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ (ศรีสุตา อินทมาศ, 2560) การนำ Big Data มาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ในเชิงลึกที่เข้าใจง่ายนำไปใช้อย่างรวดเร็ว ประกอบการบริหารและการ จัดการองค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณสมบัตินักบัญชียุคดิจิทัล

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปมีการ ขับเคลื่อนประเทศด้วยนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น Cloud, COR, AI, Big Data มาปรับใช้ในการจัดทำบัญชีให้ง่ายและสะดวกรวดเร็วขึ้น นักบัญชีจึงต้องปรับตัวและ เตรียมความพร้อมเพื่อให้ตนเองมีทักษะในการทำงาน อันจะทำให้ไม่ถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์ให้เป็น นักบัญชียุคดิจิทัล (วริยา ปานปรุง และคณะ, 2561) ดังนี้

1. ปรับทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

นักบัญชีต้องคิดว่าเทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการทำงานให้ง่าย และรวดเร็วขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลาการบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลการเงิน และจัดทำรายงานทางการเงิน ที่ผ่านมาในอดีต (Backward-Looking) ลดเวลาการทำงานแบบซ้ำ ๆ ลดใช้แรงงาน และลด ข้อผิดพลาด และเปลี่ยนเป็นการวิเคราะห์ Business Insight แบบมองไปข้างหน้า (Forward-Looking) แทน

2. เรียนรู้และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง

นักบัญชีควรเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีผลต่อวิชาชีพ เช่น Cloud, Mobile Technology, OCR การติดต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใช้ National e-Payment ระบบสถาบันการเงิน (Fin tech) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) อี-มาร์เก็ตเพลส (Electronic Marketplace) เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการติดต่อสื่อสารใหม่ ๆ ด้านการเงิน เช่น “สกุลเงินดิจิทัล” อาทิ Bitcoin, Ethereum ที่มีการใช้งานอยู่จริง เป็นเรื่องที่น่าจับตามองในอนาคต เพราะจะเป็นสิ่งที่เข้ามาสร้างโอกาสหรือเป็นอุปสรรคทำให้นักบัญชีต้องปรับตัวมากขึ้น

3. มีความรู้รอบด้านและพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

นักบัญชีควรศึกษาลักษณะธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านการทำธุรกิจ การตลาด การเงิน ด้วยความเข้าใจ และสามารถปรับเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจเข้ากับแม่บท หรือมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง เช่น การรายงานรายได้ในการดำเนินธุรกิจของกิจการ จากเดิมรายได้จะถูกรับรู้ตามหลักการโอนความเสี่ยงและผลตอบแทนในสินค้าไปยังผู้ซื้อ แต่ของใหม่รายได้จะถูกรับรู้ตามหลักการควบคุม โดยต้องสะท้อนถึงการโอนการควบคุมสินค้าหรือบริการให้กับลูกค้าด้วยจำนวนเงินที่สะท้อนถึงมูลค่าที่แท้จริงของสินค้าหรือบริการที่ได้ทำการโอนไปแล้ว เพื่อให้เกิดการเข้าใจและการเปรียบเทียบกันได้ของงบการเงิน ติดตามมาตรฐานการบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไป กฎหมาย ข้อบังคับการจัดทำและการนำเสนอสารสนเทศทางการบัญชีด้วยระบบออนไลน์ ได้แก่ ระบบ e-Withholding Tax, e-Tax Invoice ,e-Filing ดังนั้น นักบัญชีต้องเรียนรู้แบบตลอดชีวิต (Life-Long learning)

4. มีทักษะการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการที่ดีสำหรับนักบัญชี คือ การจัดระบบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งตนเองและองค์กร การบริหารจัดการตนเอง เช่น การสร้าง Calendar หรือปฏิทินงานจนเจดเวลานัดหมายและ Deadline ต่าง ๆ หรือการทำ To-Do-List สำหรับงานแต่ละวัน/สัปดาห์/เดือน ปัจจุบันมีโปรแกรมและ Application ให้เลือกใช้มากมายเพื่อบริหารเวลาการทำงานให้เสร็จตามกำหนด อีกทั้งนักบัญชีต้องปรับตัวเป็นผู้คิดผู้บริหาร เศรษฐกิจดิจิทัลทำให้องค์กรต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา การวางกลยุทธ์จึงต้องปรับอย่างรวดเร็วเพื่อใช้งานได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยนักบัญชีต้องใช้ข้อมูลทางการเงินและข้อมูลด้านอื่น ๆ มาวิเคราะห์รวมกัน เช่น รายงานปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบทางการเงินขององค์กร นักบัญชีต้องมีทักษะในการสื่อสารกับบุคลากรฝ่ายอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำรายงานที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนการบริหารงานองค์กรทั้งการลดต้นทุน การวางแผนงบประมาณในอนาคต วางแผนภาษี รวมทั้งวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงโอกาสใหม่ ๆ ในการขยายงานในอนาคตและสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรให้กับผู้บริหาร

5. ทักษะการจัดการความเสี่ยงความปลอดภัยข้อมูล

การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้งานบัญชี เช่น Cloud ซึ่งมีความเสี่ยงเกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560) เช่น การปลอมอีเมลของผู้บริหารระดับสูงสั่งให้โอนเงินไปยังบัญชีของแฮกเกอร์ หรือการทำใบแจ้งหนี้ส่งไปยังลูกค้าของกิจการในการโอนเงินไปยังบัญชีของแฮกเกอร์ การเปิดเอกสารที่แนบมาทางอีเมลที่เป็นมัลแวร์ (Malware) ที่เข้าระบบคอมพิวเตอร์

ของเราทั้งหมดทำให้ผู้ใช้งานไม่สามารถเปิดไฟล์ใดๆ ได้ทั้งใน Drive Server และ Cloud ต้องจ่ายเงินค่าไถ่เพื่อรับรหัสปลดล็อคข้อมูล เป็นต้น นักบัญชีต้องยกระดับทักษะและความตระหนักรู้เท่าทันในเรื่องปกป้องข้อมูลตัวเอง ข้อมูลขององค์กร ตลอดจนการระมัดระวังในการเก็บ หรือตั้งรหัสที่แสดงตัวตน ผ่านเครื่องมือทางเทคโนโลยีต่าง ๆ และยังรวมไปถึงต้องมีความรับผิดชอบในการดูแล และป้องกันข้อมูลของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับเราหรือบริษัทด้วยเช่นกัน เช่น ข้อมูลลูกค้า

สรุป

การพัฒนาเทคโนโลยีและการแข่งขันด้วยเศรษฐกิจดิจิทัล รวมทั้งรูปแบบการประกอบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้โครงสร้างองค์กรการบริหารงานเปลี่ยนแปลงไป นักบัญชียุคดิจิทัลจึงต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น Cloud , Mobile, OCR , AI การติดต่อกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นระบบ National e-Payment ระบบ Fintech รวมถึงเทคโนโลยีที่ติดต่อกับลูกค้า และมาตรฐานรายงานทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป นักบัญชียุคดิจิทัลต้องปรับเปลี่ยนหน้าที่จากการบันทึกข้อมูลการเงินและจัดทำรายงานทางการเงินจากอดีตมาเป็นนักบัญชีที่เน้นการวิเคราะห์และหา Business Insight แบบมองไปข้างหน้า (Forward Looking) ต้องปรับความคิดและสร้างบทบาทตนเองเป็นคู่คิดของผู้บริหาร สร้างความสัมพันธ์และทำงานควบคู่กับฝ่ายอื่น ๆ ในองค์กร เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และคาดการณ์อนาคตและจัดทำเป็นรายงานให้ผู้บริหารใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ สร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการขยายธุรกิจ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานเพื่อให้ธุรกิจมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นและแข่งขันได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2559). การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ National e-Payment. เข้าถึงได้จาก: http://www.rd.go.th/publish/seminar/e-Payment_2-3-6-7.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: 1 มีนาคม 2562).
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2559. เข้าถึงได้จาก: http://www.mict.go.th/assets/portals/1/files /590613_4Digital_Economy_Plan-Book.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล: 1 กุมภาพันธ์ 2562).
- ตฤตถ์ นพคุณ และมณฑิชา มณีโชติ. (2559). เศรษฐกิจดิจิทัลเพื่ออนาคตประเทศไทย. เศรษฐกิจและสังคม, 53 (2), 1 – 10.
- บริษัทสำนักพัฒนาการบริหารธรรมนิติ. (2560). นักบัญชีกับนโยบาย Thailand 4.0. เข้าถึงได้จาก : <https://www.dha.co.th/en/news/tax-news/1019-tax-magazine-poll.html> (วันที่ค้นข้อมูล: 1 มีนาคม 2562).

- พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/010/1.PDF> (วันที่ค้นข้อมูล: 1 มีนาคม 2562).
- วริยา ปานปรุ่งและคณะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีต่อคุณลักษณะของนักบัญชี. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศิริรัฐ โชติเวชการ. (2561). การพัฒนาของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ที่น่าจับตามอง. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tfac.or.th/upload/9414/OGI4CNUmTs.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล: 1 มีนาคม 2562).
- ศรีสุตา อินทมาศ. (2560). โอกาสข้ามผ่านกรอบความคิดเดิมสู่โลกใหม่สายอาชีพ. เข้าถึงได้จาก: http://www.tfac.or.th/upload/9414/t4HfT3m0ro.pdf?fbclid=IwAR2_Jo568lyNhpMfQxFwP7Z-McKu1ugr72h75YHmdYfP3MvWnhPm3kaujXQ (วันที่ค้นข้อมูล: 10 มีนาคม 2562).
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). เศรษฐกิจดิจิทัล : ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี. เข้าถึงได้จาก: <http://fap.sogoodweb.com/upload/9414/jAv2QeDCKv.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล: 28 กุมภาพันธ์ 2562).
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). สรุปสาระสำคัญจากการเสวนา Cyber Security สำหรับผู้ตรวจสอบและนักบัญชียุค 4.0. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tfac.or.th/upload/9414/dCaojwp6tk.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล: 28 กุมภาพันธ์ 2562).
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2558). Digital Economy for Our Future. เข้าถึงได้จาก: https://www.eta.or.th/public_downloads/20150708_DE_for_Our_Future-Report.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: 28 กุมภาพันธ์ 2562).
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) นโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่. เข้าถึงได้จาก: http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2558/mar2558-2.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: 28 กุมภาพันธ์ 2562).
- สุกัญญา อิวส์และภุชิต วงศ์หล่อสายชล. (2560). การศึกษาความพร้อมของนักบัญชีต่อนโยบาย National e-Payment โครงการ 3 ระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- อมรา ตีรศรีวัฒน์. (2561). การบัญชีดิจิทัลและการเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนนักศึกษาในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. การประชุมวิชาการระดับชาติ UTTC Academic Day ครั้งที่ 2, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

อศินา พรวิสิน. (2559). **วิถีสตาร์ทอัพ: ถอดบทเรียนและความสำเร็จสตาร์ทอัพไทย**. กรุงเทพฯ ฯ: เนชั่นบุ๊คส์.

อุณากร พงษ์ธาดา. (2559). นักบัญชียุคดิจิทัลที่เกิดในรัชกาลที่ 9. **วิชาชีพบัญชี**, 12 (36), 69–75.

Andrew Tucker, (2017). **5 technology trends set to impact accounting most**, URL: <https://www.accountantsdaily.com.au/columns/10008-5-technology-trends-set-to-impact-accounting-most> (Access date: February 1,2019).